

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 413/04-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 15. decembra 2004 predbežne prerokoval sťažnosť Allianz – Slovenskej poisťovne, a. s., B., Českej poisťovne – Slovensko, akciovej spoločnosti, B., ERGO poisťovne, a. s., B., Komunálnej poisťovne, a. s., B., KOOOPERATÍVA poisťovne, a. s., B., Generali Poist'ovne, a. s., B. a UNIQA poisťovne, a. s., B., všetci zastúpení advokátom JUDr. J. K., B., vo veci porušenia ich základného práva podľa čl. 20 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 141 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 18 C 199/2002 z 15. októbra 2003 a uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4 Co 305/03 z 30. apríla 2004, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Allianz – Slovenskej poisťovne, a. s., Českej poisťovne – Slovensko, akciovej spoločnosti, ERGO poisťovne, a. s., Komunálnej poisťovne, a. s., KOOOPERATÍVA poisťovne, a. s., Generali Poist'ovne, a. s., a UNIQA poisťovne, a. s., o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 12. augusta 2004 doručená sťažnosť Allianz – Slovenskej poisťovne, a. s., B., Českej poisťovne – Slovensko, akciovej spoločnosti, B., ERGO poisťovne, a. s., B., Komunálnej poisťovne, a. s., B., KOOOPERATÍVA poisťovne, a. s., B., Generali Poisťovne, a. s., B. a UNIQA poisťovne, a. s., B. (všetci ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie ich základného práva podľa čl. 20 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 141 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 18 C 199/2002 z 15. októbra 2003 a uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 Co 305/03 z 30. apríla 2004.

Sťažovatelia uviedli, že „... ako navrhovatelia sa na Okresnom súde Bratislava I. (...) ako vecne a miestne príslušnom súde svojím návrhom doručeným súdu 3. 12. 2002 domáhali, aby súd určil, že sťažovatelia (v uvedenom konaní navrhovatelia) nemajú povinnosť uloženú ustanovením § 30 ods. 1 zákon č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve odviesť osem percent z prijatého poistného z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla na osobitný účet Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (v uvedenom konaní odporca). Konanie bolo vedené na Okresnom súde Bratislava I. pod sp. zn. 18 C 199/02 a následne na Krajskom súde v Bratislave, ktorý rozhodoval o odvolaní proti rozhodnutiu Okresného súdu Bratislava I. pod sp. zn. 4 Co 305/03.

K podaniu uvedeného návrhu viedlo sťažovateľov ich presvedčenie, „... že povinnosť odviesť 8 % z poistného im nevznikla, nakoľko uložením zákonnej povinnosti uvedenej v ustanovení § 30 ods. 1 zákona č. 95/2002 Z. z. došlo k porušeniu ich Ústavou SR zaručených práv, nakoľko uvedené ustanovenie je v rozpore s ustanovením čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s ustanovením čl. 13 ods. 1 písm. a), ods. 2, 3, 4 Ústavy SR a bolo ním porušené aj ustanovenie čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy SR“.

Podľa sťažovateľov je ustanovenie § 30 ods. 1 zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o poisťovníctve“) voči nim diskriminačné. Poukazujú pritom na to, že „*Poistné, ktoré poistník zaplatí poisťovni vykonávajúcej povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, sa momentom jeho zaplataenia stáva vlastníctvom poisťovne. Avšak ustanovenie § 30 ods. 1 zákona č. 95/2002 Z. z. zároveň poisťovni ako vlastníčkovi ukladá povinnosť, aby s nadobudnutým vlastníctvom (zaplateným poistným) určitým spôsobom nakladal a to dokonca tak, aby časť svojho majetku poukázal ústrednému orgánu štátnej správy. Uvedená právna úprava pritom vzhľadom na svoj charakter nemá za následok iba obmedzenie vlastníckeho práva poisťovne, ale svojimi dôsledkami má za následok zbavenie vlastníctva, teda svojím obsahom uvedená úprava znamená vyvlastnenie a to priamo zákonom ako všeobecne záväzným právnym predpisom, pričom sa jedná o vyvlastnenie bez náhrady. Možno teda uzavrieť, že ustanovením § 30 ods. 1 v časti ukladajúcej poisťovňiam vykonávajúcim povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel (t. j. sťažovateľom) bolo zasiahnuté do práva vlastníť majetok sťažovateľov zakotveného v čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy SR a touto legislatívnou úpravou bol porušený aj zákaz diskriminácie a zásada rovnosti garantované Ústavou“.*

Okresný súd uznesením sp. zn. 18 C 199/2002 z 15. októbra 2003 konanie vo veci ich návrhu podľa § 104 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) zastavil a svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že v danej veci nie je daná právomoc súdov, pretože súdy v občianskom súdnom konaní prejednávajú a rozhodujú iba veci uvedené v ustanovení § 7 ods. 1 až 3 OSP a predmetom konania bol verejnoprávny vzťah medzi účastníkmi. Okresný súd nepostúpil vec inému orgánu, čo odôvodnil tým, že v danej veci ide o návrh v zmysle § 80 OSP. Proti prvostupňovému rozhodnutiu podali sťažovatelia v zákonnej lehote odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 4 Co 305/03 z 30. apríla 2004 tak, že napadnuté rozhodnutie okresného súdu potvrdil ako vecne správne. V odôvodnení okrem iného poukázal aj na to, že všeobecné súdy vo veciach, ktoré nepatria do ich právomoci, nie sú oprávnené podať návrh na začatie konania pred ústavným súdom o súlade všeobecne záväzného právneho predpisu s ústavou podľa čl. 144 ods. 2 ústavy, a to

z dôvodu, že takýto návrh môžu všeobecné súdy podať iba v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou, t. j. vo veciach, ktoré patria do ich právomoci.

Ďalej sťažovatelia argumentujú aj tým, že ochrana subjektívnych práv nemôže byť v žiadnom prípade vylúčená z pôsobnosti súdu, alebo iného zákonom stanoveného orgánu. Z toho vyvodzujú, že ak právny poriadok neurčuje orgán, ktorý má poskytnúť ochranu práv, takýmto orgánom, ktorý je povinný poskytnúť ochranu, je všeobecný súd. V spojitosti s tým upozorňujú aj na to, že samotný zákonodarca pri procesnej úprave práva na súdnu ochranu v Občianskom súdnom poriadku pamätal na ústavnú garanciu práva na súdnu, resp. inú právnu ochranu, keď v ustanovení § 104 ods. 1 OSP druhej vety uvádza: „ Ak vec nespadá do právomoci súdov alebo ak má predchádzať iné konanie, súd postúpi vec po právoplatnosti uznesenia o zastavení konania príslušnému orgánu; právne účinky spojené s podaním návrhu na začatie konania zostávajú pritom zachované.“

Okresný súd a krajský súd preto podľa názoru sťažovateľov nepostúpením ich návrhu inému orgánu (oba súdy po tom, ako dospeli k záveru, že vec nepatrí do právomoci súdov), konali v rozpore s ustanovením § 104 ods. 1 OSP. Sťažovatelia spochybňujú aj argumentáciu okresného súdu, že na konanie v danej veci je príslušný Úrad pre finančný trh, uvádzajú dôvody, pre ktoré tomu tak podľa ich názoru nie je, a vyjadrujú nesúhlas s názorom súdov oboch stupňov, ktoré rozhodovali v predmetnej veci, že vzťah medzi nimi a Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky založený § 30 ods. 1 zákona o poisťovníctve je vzťahom verejnoprávnym. V súvislosti s tým poukazujú na skutočnosť, že predmetom konania je vzťah uvedených subjektov, a nie následné použitie finančných prostriedkov. Preto charakter vzťahu treba posudzovať v závislosti na vzťahu účastníkov konania. Pritom treba odlišovať aj to, že uloženie povinnosti odvodu poistného nie je vzťahom, na ktorý dopadá dohľad štátu nad činnosťou poisťovní, teda dohľad nad správaním poisťovní na finančnom trhu vo vzťahu k predmetu činnosti. Preto aj odvod poistného nie je podľa sťažovateľov správaním na finančnom trhu, ale je vzťahom obchodným, resp. hospodárskym.

Sťažovatelia zastávajú názor, že napadnutými rozhodnutiami okresného súdu a krajského súdu boli porušené ich označené základné práva, a navrhujú, aby ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal ich sťažnosť na ďalšie konanie a po jej prerokovaní rozhodol týmto nálezom:

„1. Základné právo obchodných spoločností Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., B., Česká poisťovňa – Slovensko, akciová spoločnosť, B., ERGO poisťovňa, a. s., B., Komunálna poisťovňa, a. s., B., KOOOPERATÍVA poisťovňa, a. s., B., Generali Poisťovňa, a. s., B. a UNIQA poisťovňa, a. s., B., na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 v spojení s čl. 141 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Okresného súdu Bratislava I., č. k. 18 C 199/2002-96 z 15. 10. 2003 a uznesením Krajského súdu v Bratislave vo veci sp. zn. 4 Co 305/03 z 30. 4. 2004 porušené bolo.

2. Uznesenie Okresného súdu Bratislava I., č. k. 18 C 199/2002-96 z 15. 10. 2003 a uznesenie Krajského súdu v Bratislave vo veci sp. zn. 4 Co 305/03 z 30. 4. 2004 sa zrušujú a vec sa vracia Okresnému súdu Bratislava I. na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Bratislava I. a Krajský súd v Bratislave sú povinní spoločne a nerozdielne uhradiť obchodným spoločnostiam Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., B., Česká poisťovňa – Slovensko, akciová spoločnosť, B., ERGO poisťovňa, a. s., B., Komunálna poisťovňa, a. s., B., KOOOPERATÍVA poisťovňa, a. s., B., Generali Poisťovňa, a. s., B. a UNIQA poisťovňa, a. s., B., trovy konania pred Ústavným súdom SR.“

2. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každú sťažnosť predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každej sťažnosti ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jej prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia sťažnosti vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc,

sťažnosti, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné sťažnosti alebo sťažnosti podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj sťažnosti podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

3. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia namietajú, že okresný súd zastavením konania v ich právnej veci uznesením sp. zn. 18 C 199/2002 z 15. októbra 2003 a krajský súd potvrdením uvedeného prvostupňového rozhodnutia uznesením sp. zn. 4 Co 305/03 z 30. apríla 2004 porušili ich uvedené základné práva.

4. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti sťažovateľov zisťoval, či ochranu ich právam, porušenie ktorých namietali (t. j. základnému právu vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 141 ods. 1, základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právu na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), neposkytujú všeobecné súdy na základe opravných prostriedkov im dostupných, ktoré možno považovať za účinné právne prostriedky nápravy namietaného porušenia označených práv.

O postupe a uznesení okresného súdu konal v odvolacom konaní krajský súd. Preto v súlade s ustanovením čl. 127 ods. 1 i. f. ústavy a § 49 zákona o ústavnom súde nie je daná právomoc ústavného súdu na opätovné preskúmanie uznesenia súdu prvého stupňa. Vychádzajúc z princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu ústavný súd sťažnosť proti okresnému súdu odmietol pre nedostatok právomoci (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Podľa ustálenej súdnej praxe proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie v prípadoch uvedených v § 237 OSP. Ide o prípady závažných väd konania, keď je dovolanie prípustné, aj keď nie sú splnené podmienky uvedené

v § 239 OSP. Okrem iného ide aj o prípad, ak bola postupom súdu účastníkovi odňatá možnosť konať pred súdom [§ 237 písm. f) OSP].

Odňatím možnosti konať pred súdom sa podľa stabilnej súdnej praxe [pozri napríklad rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 27. septembra 2001 sp. zn. 5 Cdo 102/01] rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. K odňatiu možnosti konať pred súdom môže dôjsť nielen činnosťou súdu, ktorá rozhodnutiu predchádza, ale aj samotným rozhodnutím (II. ÚS 102/04).

V inej veci najvyšší súd v odôvodnení uviedol (rozsudok najvyššieho súdu z 28. februára 2001 sp. zn. 2 Cdo 114/2000): *„Podľa § 237 písm. f) O. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, a tiež zakladá samostatný dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. a) O. s. p. aj vtedy, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom za účelom obhájenia a ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.“*

Dovolací súd má vždy povinnosť prihliadnuť na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 OSP a popri skúmaní podmienok prípustnosti podľa § 238 OSP sa vždy zaoberá aj prípadnou prípustnosťou dovolania z dôvodu závažných procesných väd konania vymenovaných v § 237 OSP.

Pri predbežnom prerokovaní sťažnosti sťažovateľov ústavný súd konštatoval, že nevyužili v danej veci dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok podľa § 236 a nasl. OSP.

Dovolanie z dôvodu uvedeného v § 237 písm. f) OSP (postupom súdu bola účastníkovi konania odňatá možnosť konať pred súdom) bolo podľa názoru ústavného súdu

v prípade sťažovateľov prípustné a v súlade s § 243b ods. 1 OSP ho možno považovať za účinný právny prostriedok nápravy namietaného porušenia ich práv.

Aj doterajšia súdna prax najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho potvrdzuje, že dovolanie je v prípadoch zmätočnosti konania, ktorá spočíva v odňatí možnosti konať pred súdom v dôsledku zastavenia konania [§ 237 písm. f) OSP], efektívnym prostriedkom ochrany práv účastníkov občianskeho súdneho konania (z publikovanej judikatúry je to R 50/97, z nepublikovanej judikatúry je to rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 43/98 z 25. marca 1999).

Nevyužitie tejto zákonnej možnosti účinnej ochrany základných práv sťažovateľov podľa čl. 20 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 141 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno nahradzovať sťažnosťou ústavnému súdu, ktorý môže založiť svoju právomoc na konanie až vtedy, ak fyzická osoba (alebo právnická osoba) nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv.

Podľa stabilnej judikatúry ústavného súdu ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol domôcť ochrany v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a Občianskym súdnym poriadkom ustanovenými procesnými úkonmi (podobne napríklad I. ÚS 85/97, I. ÚS 89/97).

5. Dovolanie z dôvodu uvedeného v § 237 písm. f) OSP (postupom súdu bola účastníkovi konania odňatá možnosť konať pred súdom) ústavný súd považuje za účinný právny prostriedok nápravy porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (II. ÚS 31/00) a opierajúc sa aj o stabilizovanú judikatúru najvyššieho súdu tiež ďalších sťažovateľmi označených základných práv, ktorých porušenie namietajú.

Na základne uvedeného ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia dovolanie proti napadnutému uzneseniu krajského súdu nepodali a priamo sa obrátili so sťažnosťou na ústavný súd, v ktorej tvrdia také porušenie ich procesných oprávnení, ktoré napĺňajú prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f) OSP. Ústava ani zákon o ústavnom súde

nepripúšťajú, aby si účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd, naopak, čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne požaduje vyčerpanie všetkých účastníkovi dostupných a účinných prostriedkov nápravy.

6. Vychádzajúc z týchto právnych záverov a skutkového stavu opísaného sťažovateľmi ústavný súd uzavrel, že v ich veci nie je daná jeho právomoc [čl. 127 ods. 1 ústavy v spojení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde a v spojení s § 237 ods. 1 písm. f) OSP]. Preto sťažnosť pre nedostatok právomoci odmietol už po jej predbežnom prerokovaní.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. decembra 2004